

Hallands geografi och resbehov

ETT UNDERLAG TILL REGIONALT
TRAFIKFÖRSÖRJNINGSPROGRAM

2019

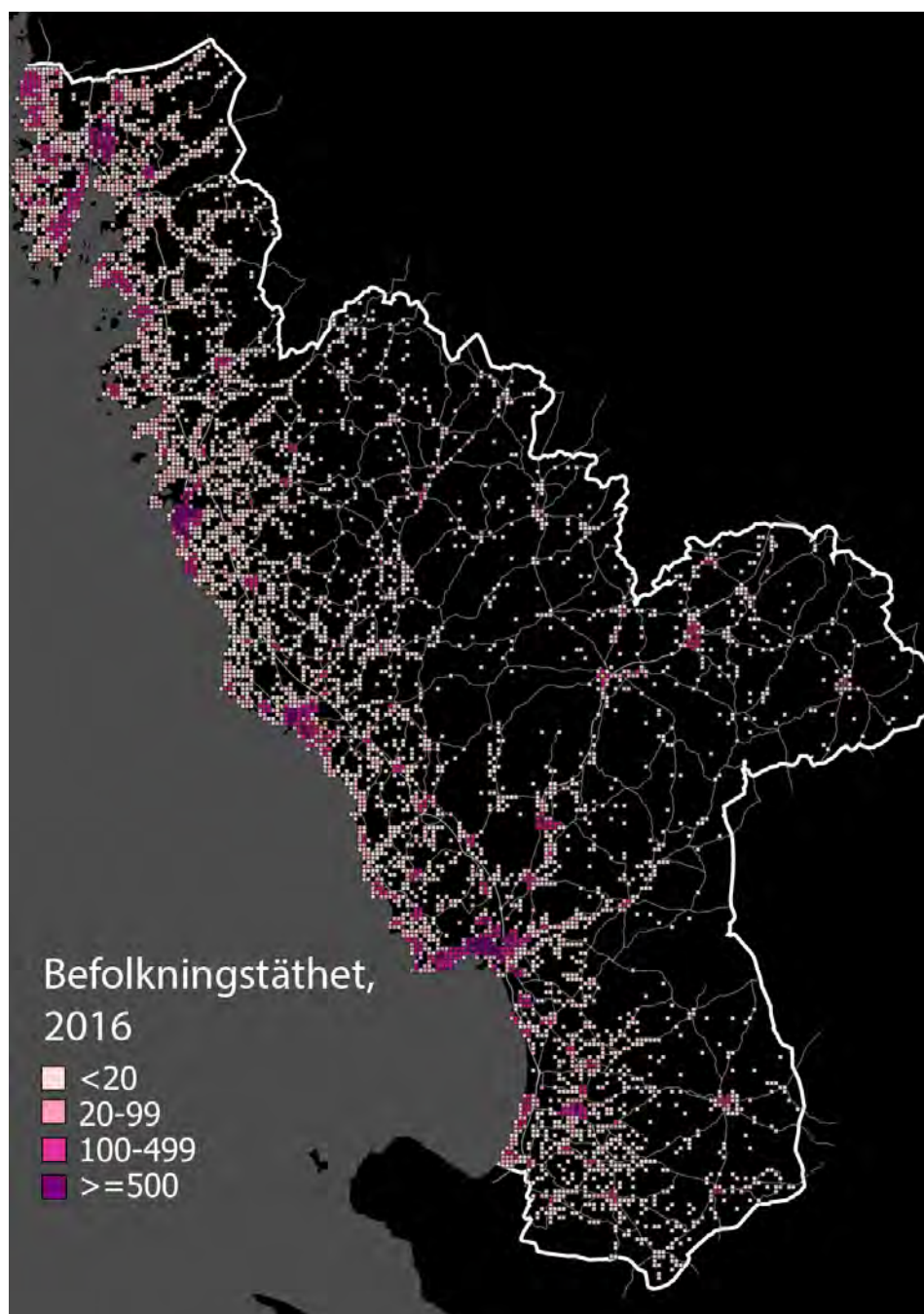
Inledning

Denna rapport utgör ett av underlagen till det regionala trafikförsörjningsprogrammet. Syftet med rapporten är att ge en bild av Hallands förutsättningar och strukturer samt vilka resbehov som de ger upphov till. Genom att kartlägga såväl nuläget som historiska data och prognoser framåt i tiden så är ambitionen att läsaren ska få en ökad förståelse för dagens Halland och få del av underlag för att reflektera över framtidens Halland. De olika kapitlen behandlar i tur och ordning befolknings- och Ortsstruktur, befolkningsutveckling, näringslivsstruktur, arbetspendling, gymnasie- och studiependling samt en avslutande analys. Ett särskilt fokus har legat på att fördjupa kunskapen om pendlingsströmmarna i länet, som i hög grad pekar ut kollektivtrafikens geografiska dimensioner och omfattning. Det faktiska resandet utifrån dagens turutbud beskrivs i rapporten: *Resandet i kollektivtrafiken i Halland*.

Befolknings- och Ortsstruktur

I det avlånga Halland bor de allra flesta nära kusten. Väster om E6 bor hela 60 procent av befolkningen på en yta som motsvarar 15 procent av länet. I någon av de sex kommunhuvudorterna bor varannan hallänning och än fler då orternas omland räknas in. De halländska orternas placering och storlek vittnar om små och stora målpunkter för arbete, service och nöjen.

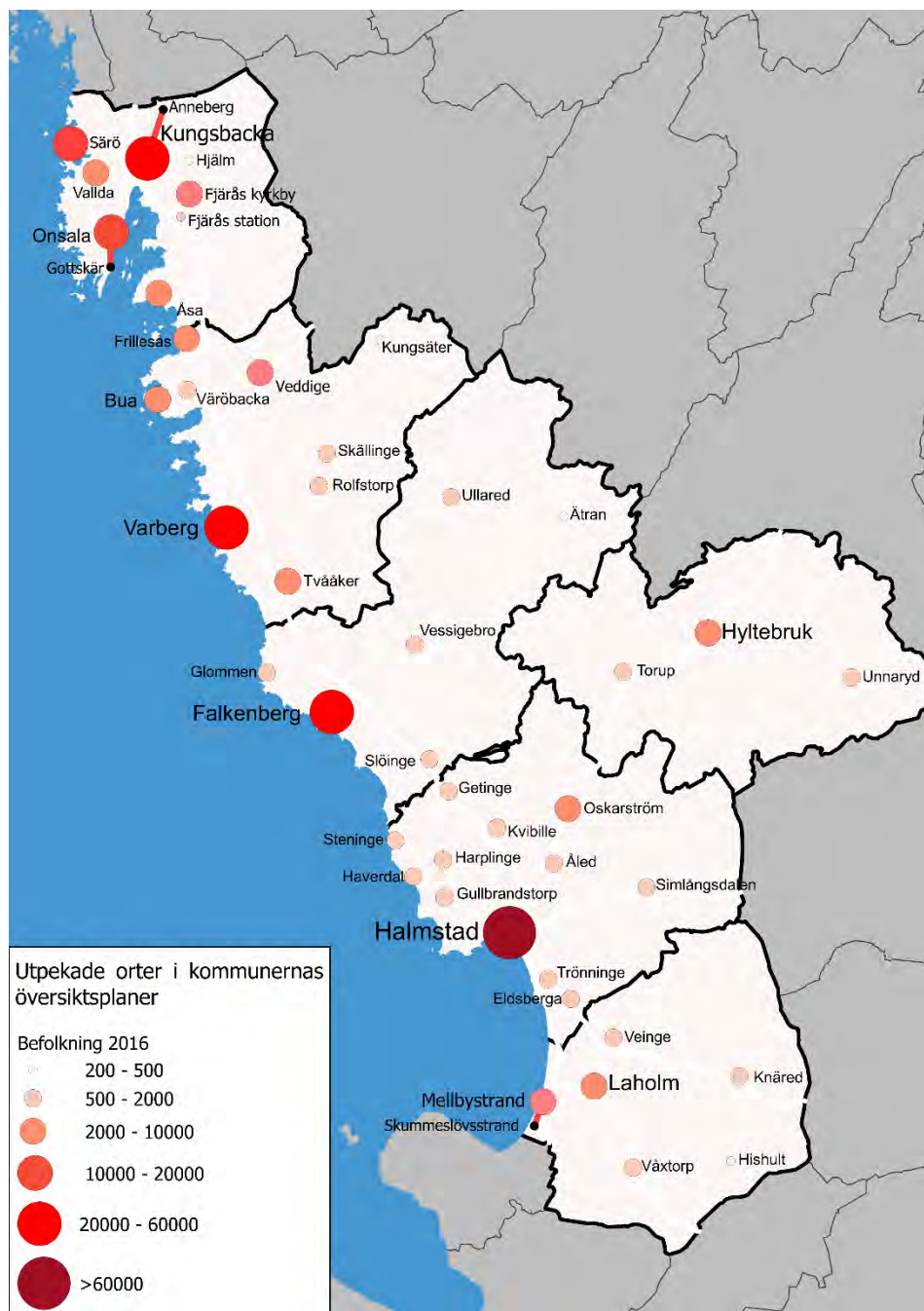

Längs kusten i Halland finns fyra större orter från norr till söder: Kungsbacka, Varberg, Falkenberg och Halmstad. Halmstad är Hallands klart största tätort med knappt 70 000 invånare. På listan över de tio största tätorterna i länet återfinns samtliga kommunhuvudorter och totalt fyra orter i Kungsbacka kommun.

Antal invånare i de tio största tätorterna i Halland (2017)	
Halmstad	68 085
Varberg	34 774
Kungsbacka ¹	25 167
Falkenberg	24 480
Onsala	12 363
Särö/Kullavik ²	10 490
Laholm	6 696
Åsa	6 300
Oskarström	4 270
Hyltebruk	4 224

¹ Den del av Göteborgs tätort som ligger inom Kungsbacka kommun.

² Den del av Billdals tätort som ligger inom Kungsbacka kommun.

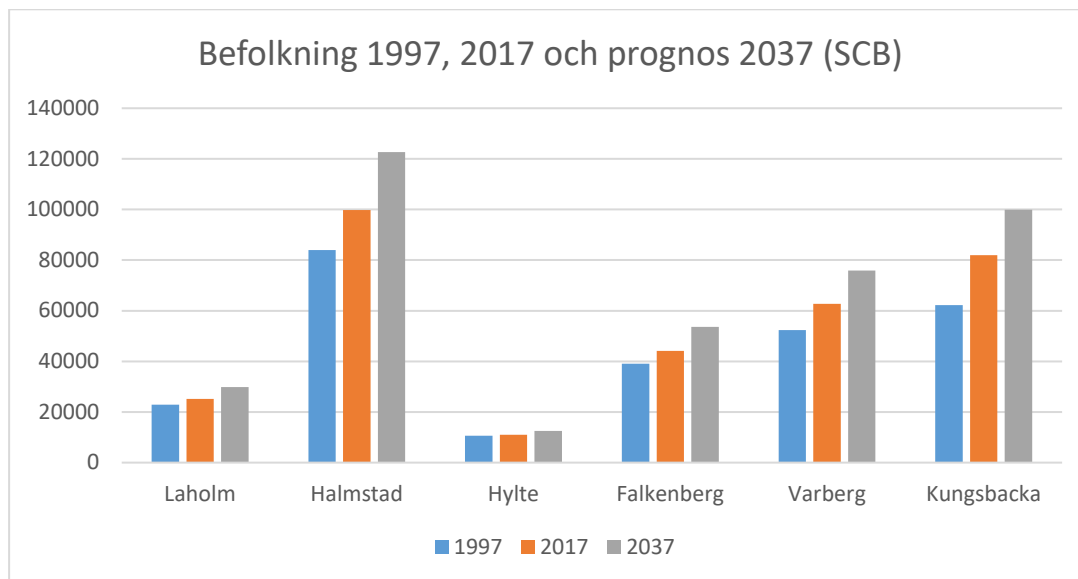
Kommunerna i Halland pekar ut de orter som är av strategisk betydelse i sina översiktsplaner. Dessa orter, som ofta benämns serviceorter, fyller viktiga funktioner i sina delar av kommunerna och återfinns i kartan ovan. Att notera är att det är många orter som bedöms fylla viktiga funktioner och att dessa därtill är spridda över hela länet. Majoriteten av de större orterna i Halland ligger längs med kusten och vissa av

de utpekade orterna har vuxit samman till en tätort. Av kartan framgår även bland annat att det finns ett flertal större orter i den norra länsänden, att Halmstad och Laholm har en ganska spridd befolkningsstruktur utanför centralorterna och att Ullared och Hyltebruk är viktiga orter för Hallands inland. Hur orterna är sammankopplade med varandra står att läsa mer om senare i rapporten i kapitlen som beskriver de olika pendlingsflödena i länet.

Befolkningsutveckling

Halland präglas sedan en lång tid tillbaka av en stark befolkningstillväxt. Bakom storstadsområdena är det en av de landsdelar som växer snabbast i landet. De senaste 20 åren, från 1997 till 2017, växte befolkningen med 20 procent eller drygt 50 000 personer. År 2017 bor det cirka 325 000 invånare i Halland och fram till 2037 väntas befolkningen uppgå till 395 000. Samtliga sex kommuner har sett en befolkningsökning sedan 1997 tillika har en prognos som pekar uppåt. Kungsbacka, Varberg och Halmstad är de kommuner som, i tur och ordning, har haft starkast befolkningsökning sedan 1997 och även de kommuner som förväntas växa mest fram till 2037. Omfattningen på invandringen de kommande åren är den faktor som kommer att påverka prognosen allra mest och beroende på vilken politisk linje som drivs så kan den visa sig vara både lågt och högt satt. Det är värt att notera att kommunernas egna befolkningsprognoser skiljer sig något från SCB:s prognos. Generellt sett pekar kommunernas prognoser på en starkare tillväxt.

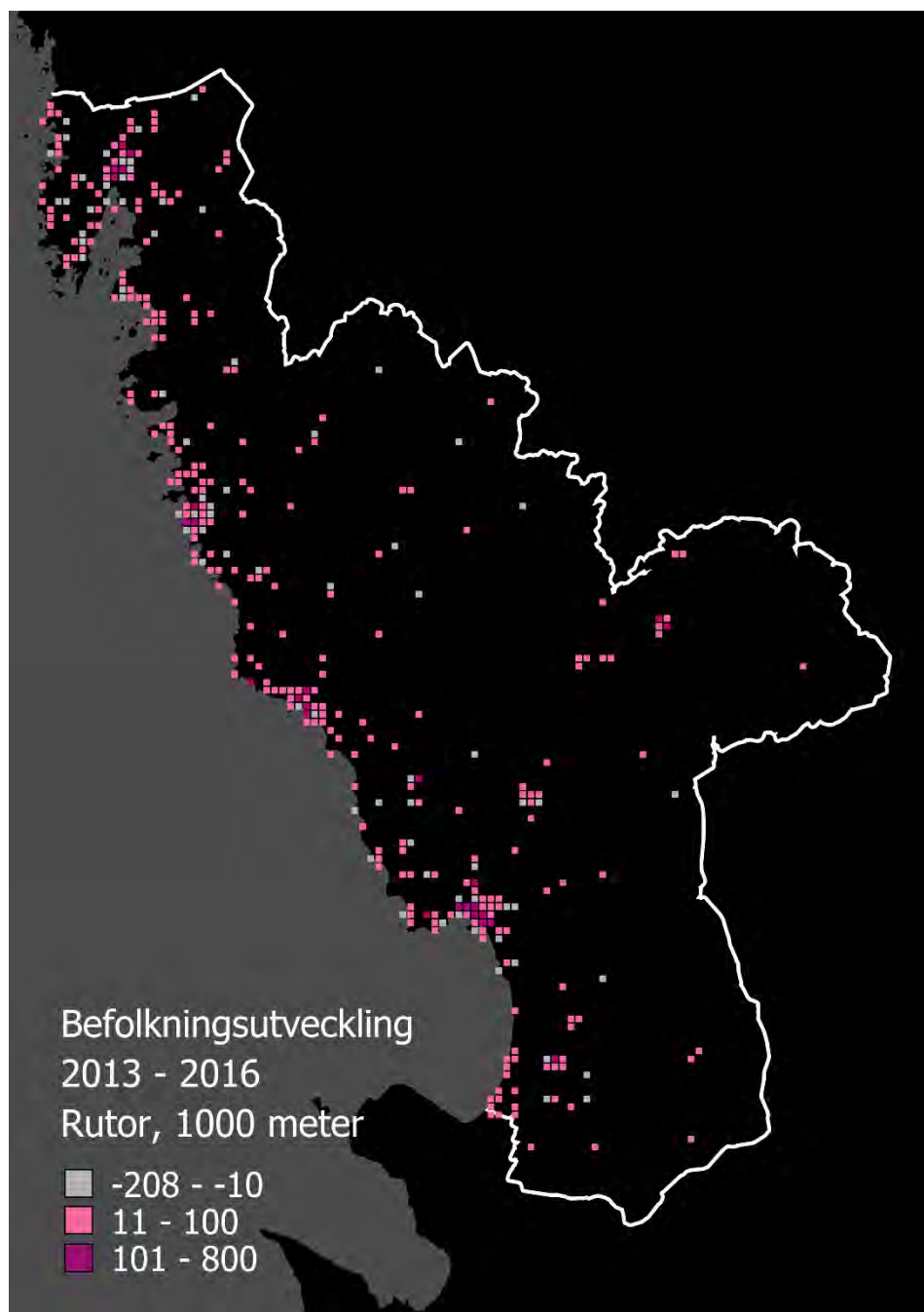

Befolkningsutvecklingen förklaras av en stor boendedriven inflyttning från angränsande kommuner i Västra Götaland och Småland samt invandring till Halland. Hallands utveckling stärks genom sitt läge i Sydvästsverige, mellan två av Sveriges tre storstadsområden. Närheten till Göteborg har varit en avgörande faktor för Hallands tillväxt och kommer att vara det även framöver. Hallands befolkningsutveckling kan även få en tillskjuts av att Helsingborg och Malmö knyts allt närmre, till följd av att restiden med tåg har minskat och kommer minska ytterligare framöver.

Att befolkningen växer snabbt resulterar i ett allt större resbehov och tryck på transportsystemet, särskilt vid beaktande av att många som flyttar till Halland i och med flytten börjar att pendla till arbetet.

Hallands befolkning kännetecknas av en något större andel unga (under 20 år) och äldre (äldre än 64) än Sveriges befolkning i stort. Denna åldersfördelning beräknas kvarstå även 2037, även om antalet personer totalt sett kommer att vara fler.

Hela Halland växer inte i samma takt. Befolkningsutvecklingen är starkt koncentrerad till de större orterna och deras omland. Utanför tätorterna är befolkningen på de flesta håll mer eller mindre konstant och på vissa håll minskar den något. I den norra länsändan är befolkningsutvecklingen något starkare även utanför de större tätorterna.

Bebyggelseutveckling

För att möta en växande befolkning behöver fler bostäder byggas. Befolkningsutvecklingen är därmed av naturliga skäl tätt sammankopplad med bebyggelseutvecklingen i länet, som kommunerna i viss mån kan styra genom det kommunala planmonopolet. En kartläggning av ny- och ombyggnation i form av slutbesked för bygglov i de halländska kommunerna har genomförts³, av vilken ett antal slutsatser kan dras om hur bebyggelseutvecklingen har sett ut de senaste åren.

Gemensamt för alla kommuner är att en stor andel av ny- och ombyggnationer sker inne i eller i anslutning till kommunhuvudorterna. Särskilt tydligt är det att flerbostadshus i mycket hög utsträckning har byggts i kommunhuvudorterna de senaste åren. Ytterligare gemensamma nämnare är att antalet slutbesked för bygglov är betydligt fler i de kustnära områdena och i anslutning till befintliga tätorter.

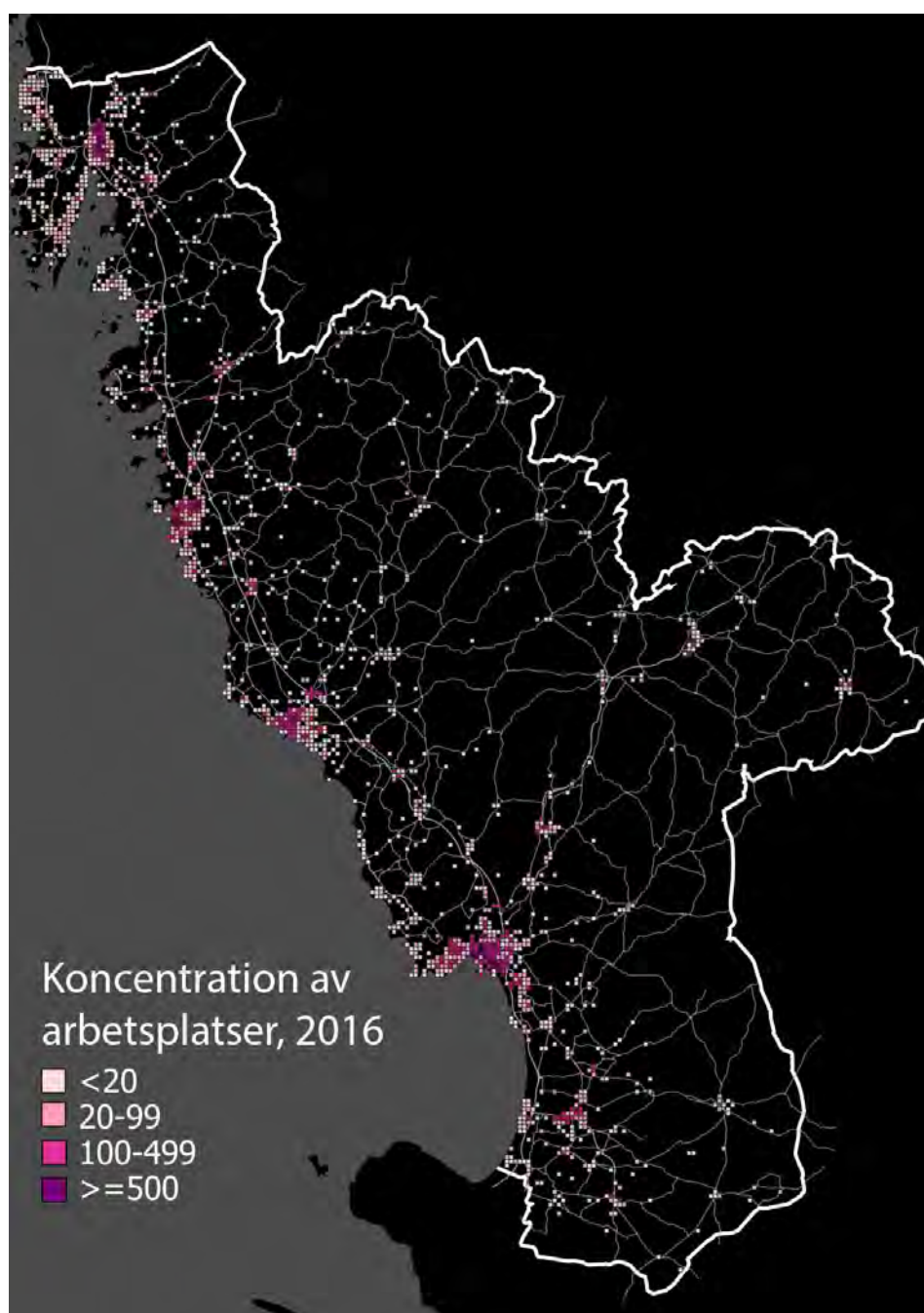
Ny- och ombyggnationer sker däremot inte bara i Hallands mer tätbebyggda miljöer. Det finns en stor geografisk spridning i de olika kommunerna men de tenderar att bli fler i antal i kommunhuvudorternas omland och färre i de mer perifert belägna delarna av kommunerna. Tillgängligheten till olika befolkningscentra verkar således vara en avgörande faktor generellt sett, även utanför de tätbebyggda områdena.

³ Underlag från Hallands kommuner, våren 2019.

Näringslivsstruktur

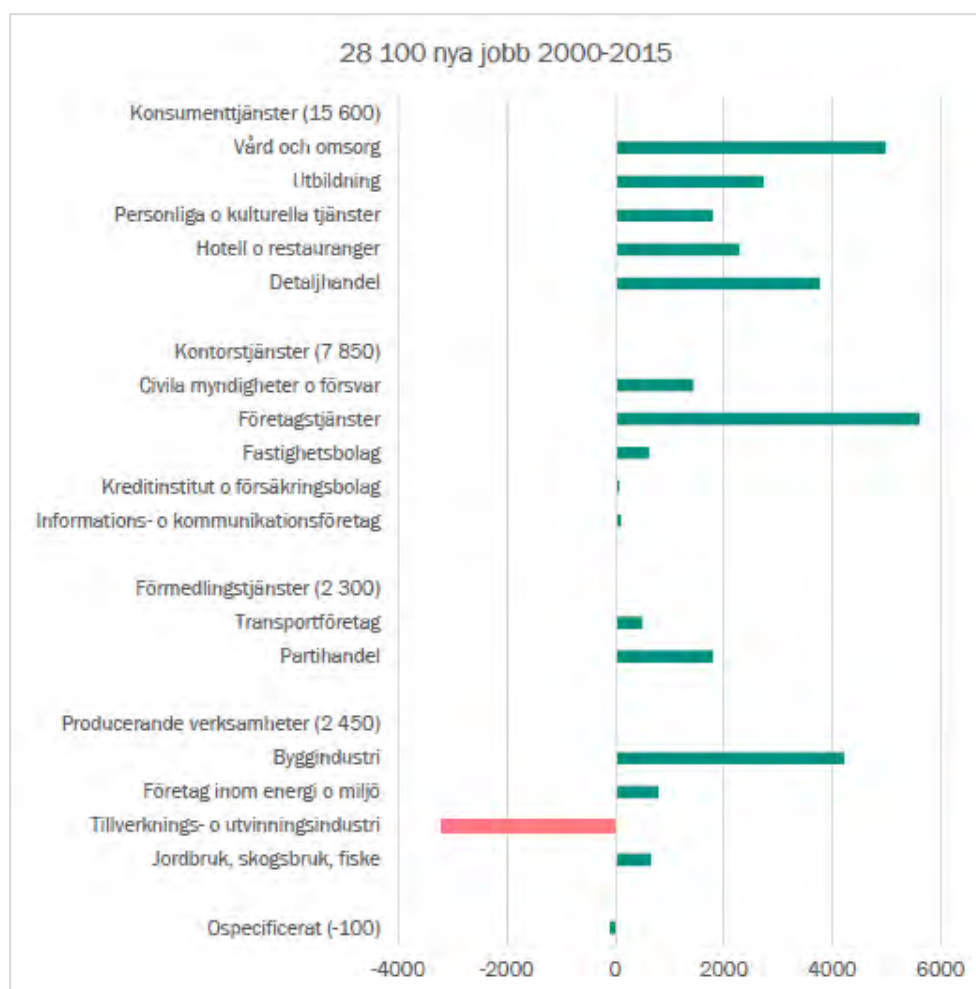
Om befolkningens utbredning över länet utgör en av de starkaste grunderna till resbehoven så är arbetsplatsernas lokalisering sannolikt den viktigaste variabeln därefter. Arbetsplatserna är i jämförelse med befolkningen mer koncentrerad till vissa platser och orter, i Hallands fall främst de fyra största orterna längs med kusten: Halmstad, Varberg, Kungsbacka och Falkenberg.

De fyra största orterna Halmstad, Varberg, Kungsbacka och Falkenberg är arbetsmarknadscentrum i Halland, med en viss bredd och ett visst utbud av arbetsplatser. Arbetsplatskoncentrationer finns även i de övriga två kommunhuvudorterna Laholm och Hyltebruk samt på ytterligare några platser i länet, ofta kopplade till ett eller ett fåtal företag. Ullared är en sådan ort, där Gekås och ett antal detaljhandelsföretag är lokaliserade. Väröhalvan med bland annat Ringhals och Getinge med Getinge AB är ytterligare två platser.

Halland har flest företag inom företagstjänster och flest anställda inom byggnadsindustri, detalj- och partihandel. Halland har en god näringslivsutveckling mellan åren 2011-2016 jämfört med Sverige både i antal anställda och i antal företag. Utvecklingen är något lägre i förädlingsvärde än för Sverige vilket kan bero på den branschstruktur som finns i Halland med mycket handel som inte skapar samma värde i en högkonjunktur som t.ex. verkstadsindustrin. Samtliga kommuner har ett växande antal företag men tillväxten inom näringslivet är starkast i de fyra största kommunerna Halmstad, Kungsbacka, Varberg och Falkenberg⁴.

⁴ Näringslivsanalys Region Halland 2011-2016, Bisnode.

Källa: Strukturomvandlingens geografi i Hallands län, Region Halland, 2017

Sysselsättningstillväxten i länets drivs till övervägande del av konsumenttjänster, det vill säga hushållens och tillfälliga besökares efterfrågan, samt kontorstjänster. Av de 28 100 nya jobb som skapades 2000-2015 var cirka 55 procent inom konsumenttjänster, 28 procent inom kontorstjänster, 9 procent inom producerande verksamheter, och 8 procent inom förmedlingstjänster. Den starka tillväxten inom konsument- och kontorstjänster innebär att allt fler arbetsplatser kommer att finnas i de större orterna.

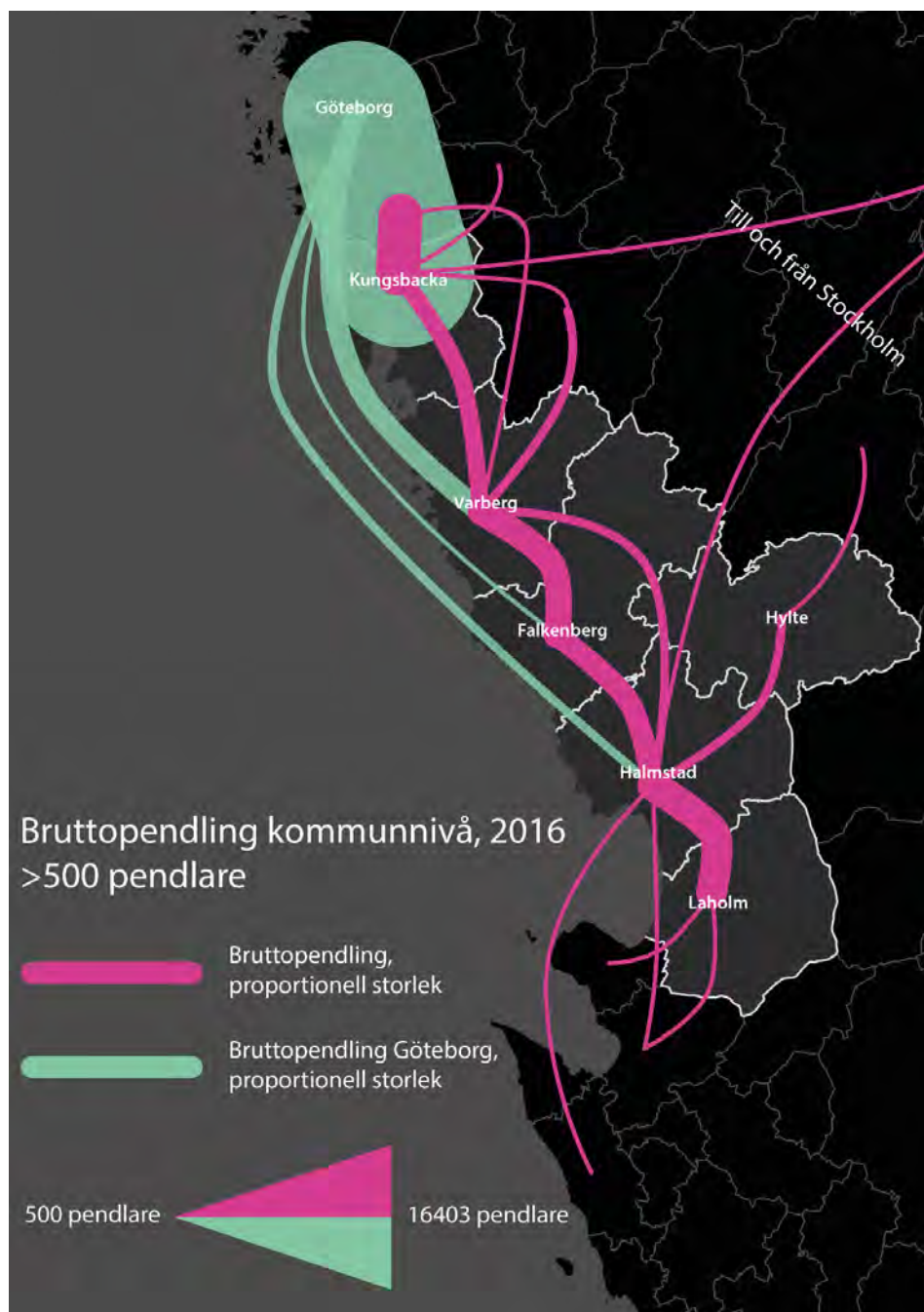
Bland de enskilda branscherna dominerade företagstjänster samt vård och omsorg, i likhet med riket i stort. Även byggindustri och detaljhandel har utmärkt sig som branscher i stark tillväxt. Båda med en tydlig koppling till den växande befolkningen i regionen och dess närområde. Tillverkningsindustrin är den enda bransch som minskar.

Arbetspendling

Var tredje arbetsför hallänning pendlar idag över en kommungräns för att ta sig till arbetet. Det är en utveckling som har pågått i många år och där persontrafiken på Västkustbanan har möjliggjort arbetspendling på längre sträckor. Den kommun-överskridande pendlingen ökar i snabbare takt än befolkningen. Samtidigt är det många hallänningar som har nära till arbetet, framförallt i kommunhuvudorterna. 3 av 10 arbetande hallänningar har mindre än 2 kilometer fågelvägen mellan bostad och arbete. För att det ska finnas en potential för kollektivtrafik i ett särskilt stråk så krävs det i princip en viss mängd arbetspendlare, då arbetspendlingen utgör en så stor andel av det totala resbehovet och därtill har en hög grad av regelbundenhet.

Arbetspendling mellan kommuner

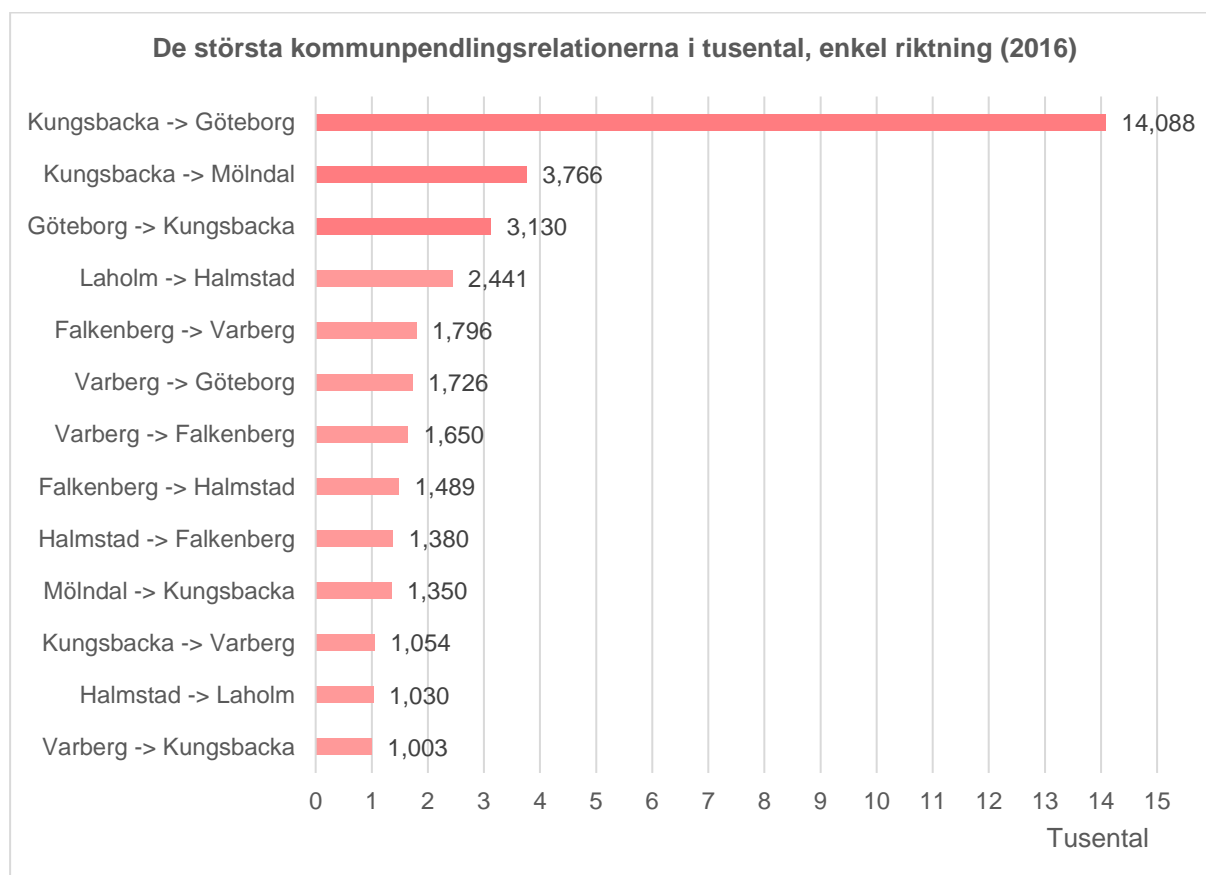

I hela kuststråket mellan Göteborgs och ned till Laholms kommun är det en omfattande pendling mellan kommunerna. Därtill har pendlingen mellan Halland och nordvästra Skåne har ökat mycket på senare år. De allra största pendlingsflödena återfinns mellan Kungälv och Göteborgs & Mölndals kommuner. Kungälv

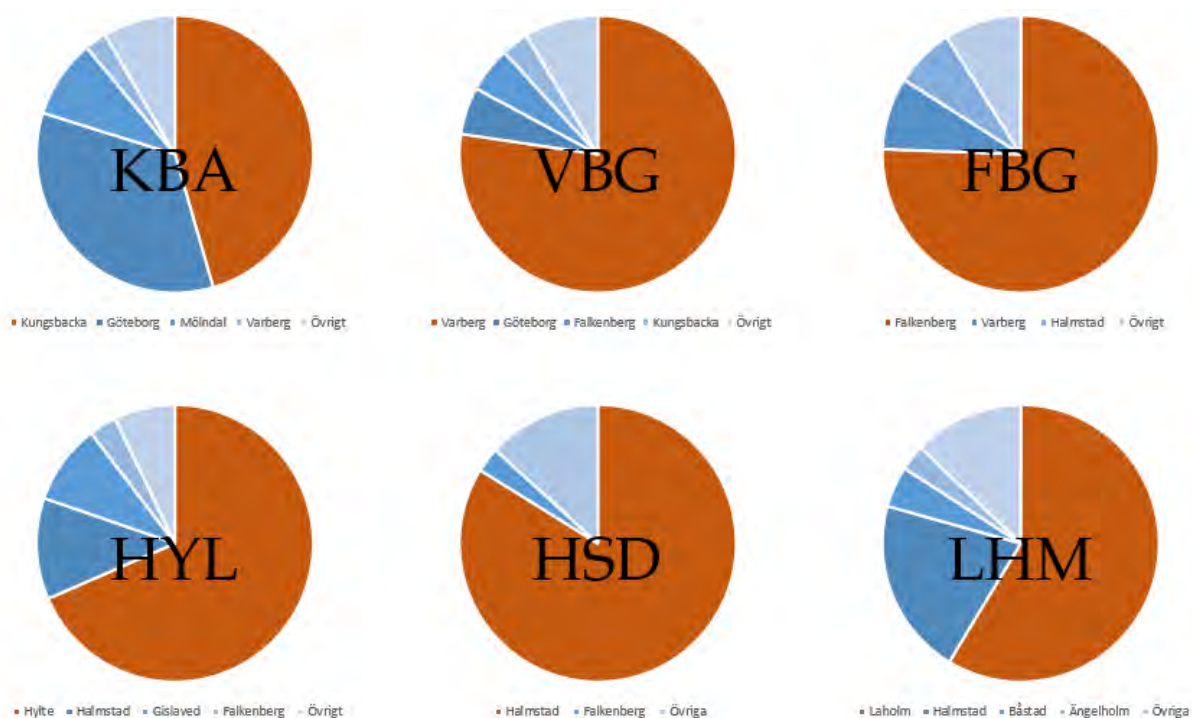
kommun är således starkt integrerad i Göteborgs arbetsmarknad, men arbetspendlingen mellan Halland och Göteborg sträcker sig ända ned till Halmstad. Över 30 000 personer pendlar dagligen mellan Halland och Västra Götaland, de allra flesta in mot Göteborgsområdet men över 5 000 personer i riktning mot Halland.

Vid sidan av pendlingen mellan kustkommunerna finns också starka kopplingar mellan Halmstads och Hylte kommun, samt mellan Varbergs och Marks kommun. Ett visst utbyte sker också med de övriga grannkommunerna inåt landet. Även pendlingen till Stockholm är av en viss omfattning, men handlar sannolikt om veckopendling med tanke på avstånden.

Enligt SCB:s definition delas Halland upp i två lokala arbetsmarknadsregioner. Kungsbacka, Varbergs och Falkenbergs kommun tillhör Göteborgs lokala arbetsmarknadsregion. I söder utgör Halmstad, Hylte och Laholms kommun tillsammans Halmstads lokala arbetsmarknadsregion.

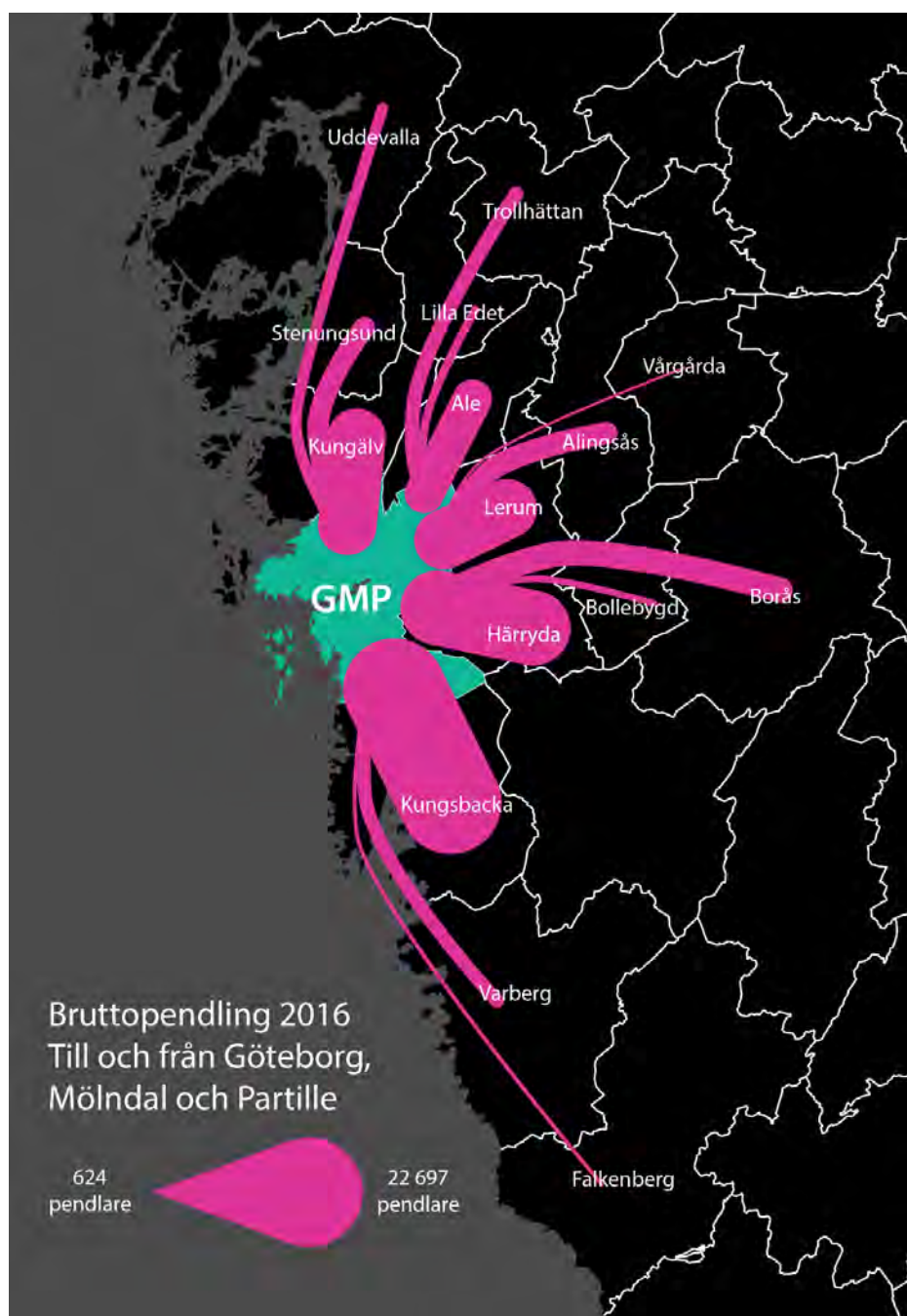

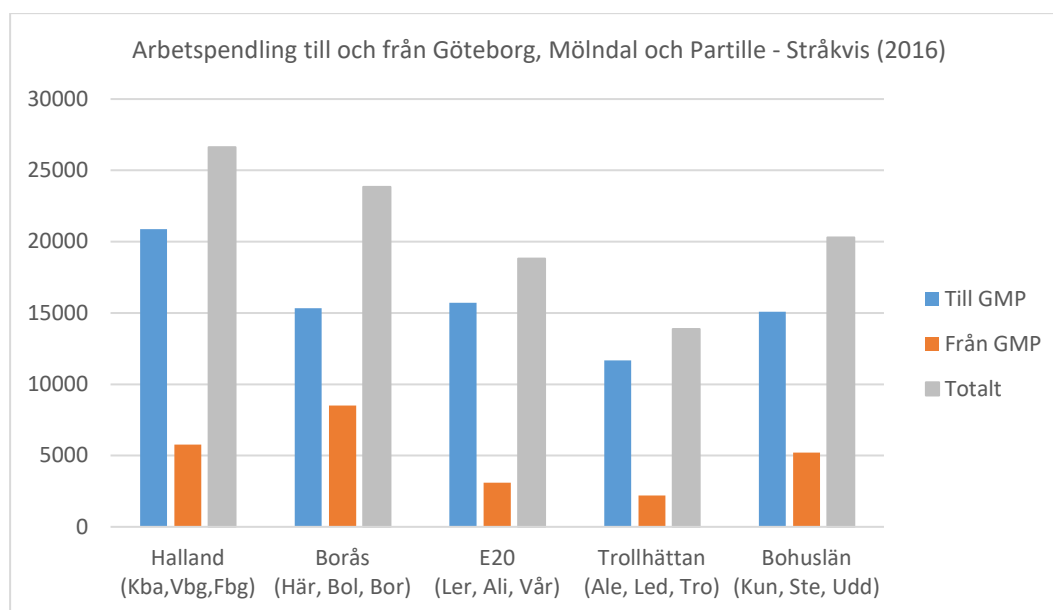
Var arbetar de som bor i Hallands sex kommuner? (2016)

Diagrammen ovan visar på skillnader i hur arbetsmarknaderna ur geografisk synvinkel ser ut för de olika kommuninvånarna. I Halmstad, Varberg och Falkenberg arbetar en hög andel av befolkningen i sin hemkommun, medan Kungsbacka, Laholm och Hylte i större utsträckning är uppkopplade till andra kommuners arbetsmarknader. Kungsbackas och Laholms beroende av Göteborgs respektive Halmstads arbetsmarknader sticker ut i sammanhanget. Samtliga kommuner har dock gemensamt att minst 15 procent av arbetstagarna arbetar i en annan kommun.

Mellan 2010 och 2016 har andelen arbetstagare som pendlar inom en kommun respektive mellan olika kommuner varit i princip densamma. Men det finns en tendens för alla kommuner utom Varberg att utpendlingen ökar mer än inpendlingen. 7 av 10 bor och arbetar inom samma kommun medan 3 av 10 pendlar över en kommungräns. Men eftersom befolkningen har vuxit så har också båda dessa grupper vuxit. År 2016 var det ungefär 6 500 fler personer som pendlade över en kommungräns än 2010. Ökningen har procentuellt sett varit större i de tre minsta kommunerna.

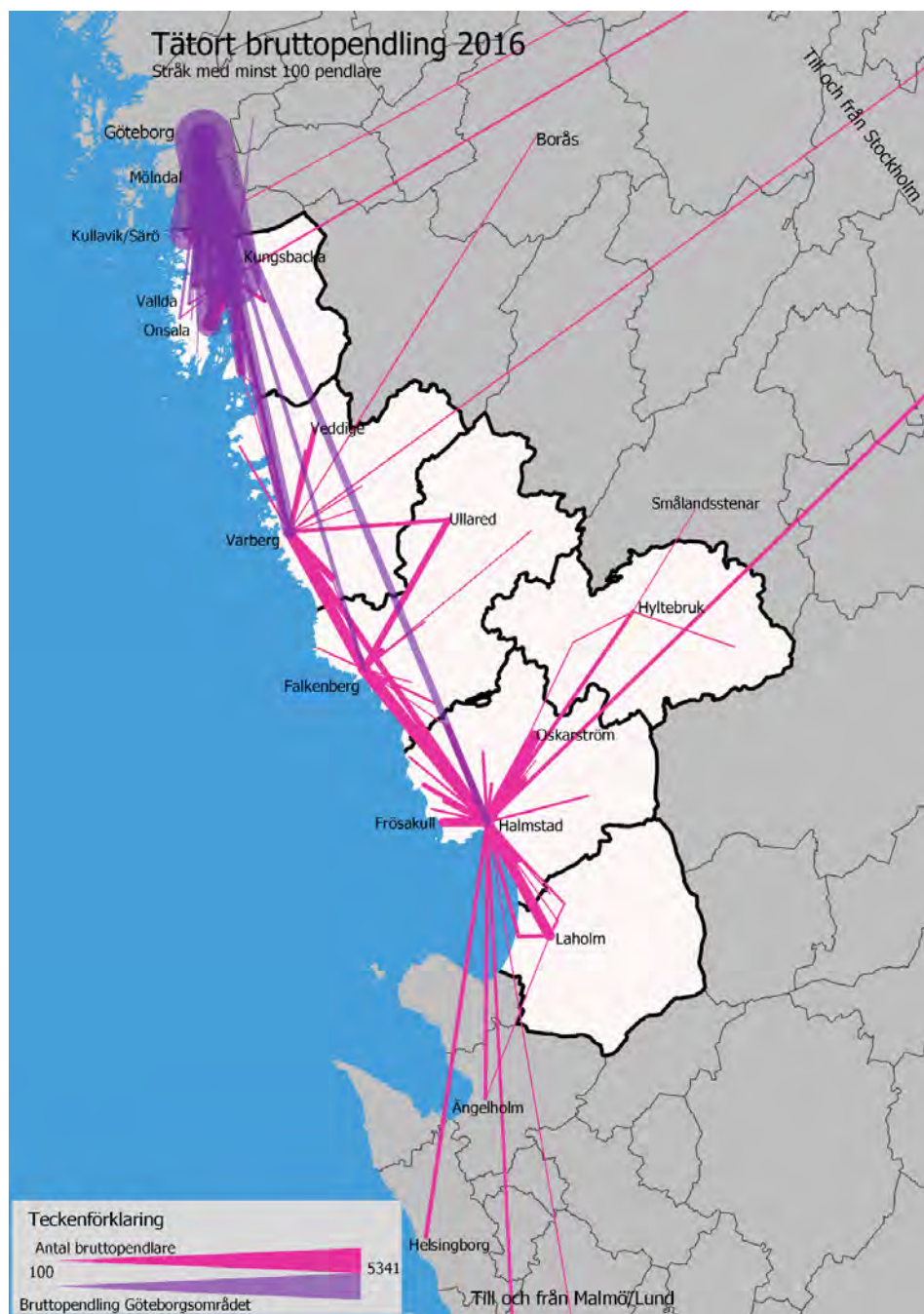

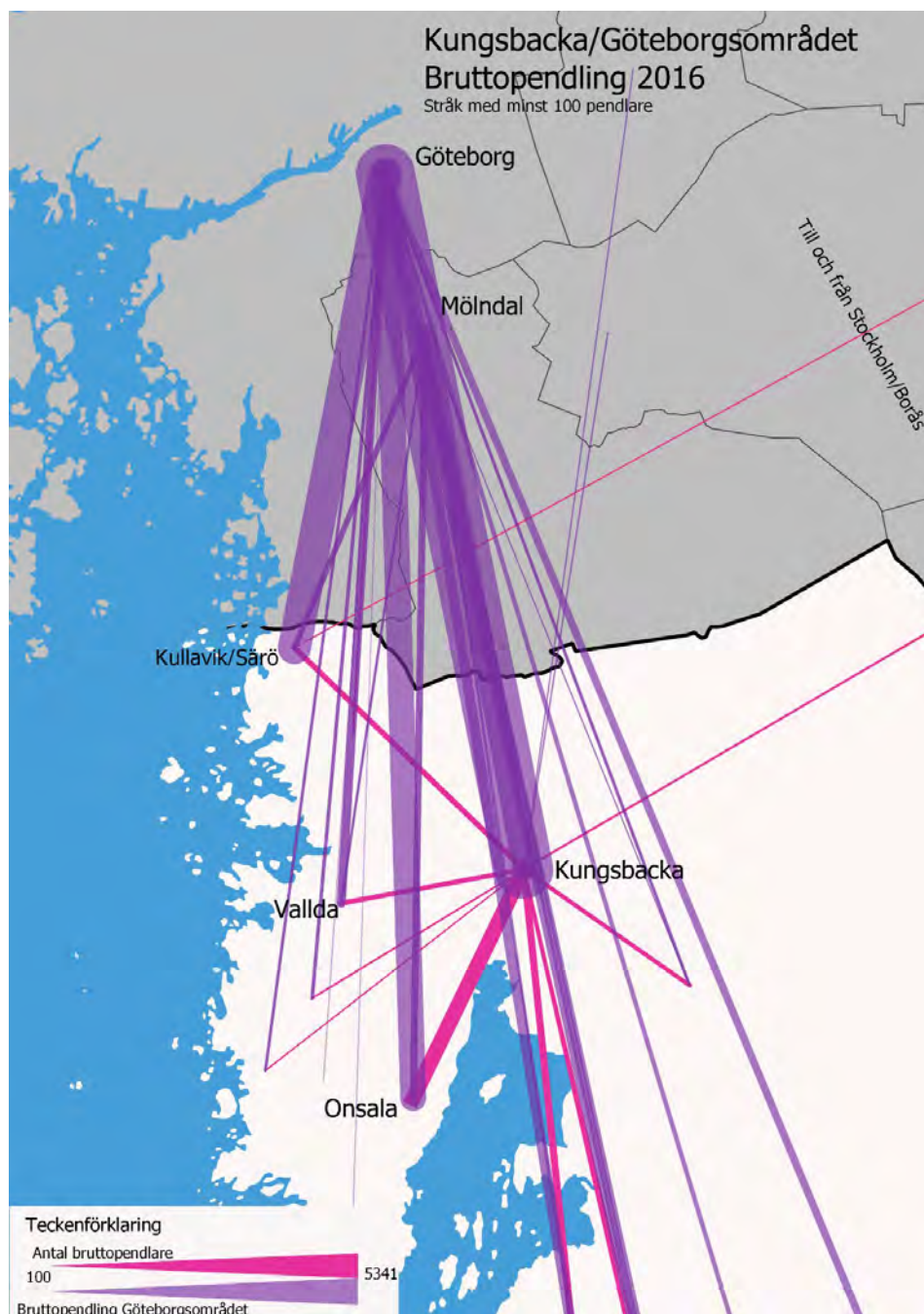

Göteborgsområdets arbetsmarknad är dominant och mycket betydelsefull för Västsverige och flera av kranskommunerna har en omfattande arbetspendling in till GMP⁵. Det starkaste arbetspendlingsstråket in till GMP är söderifrån (Kungsbacka, Varberg och Falkenberg) och det är även det starkaste stråket när både in- och utpendling räknas ihop, där Borås-stråket dock har en något starkare utpendling. Kungsbacka kommun är den kommun med klart mest utbyte med GMP, av alla kommuner i GMP:s omland. Varberg och Falkenberg är därtill två av de kommuner vars pendlingsutbyte med GMP ökat snabbast de senaste åren, men det har skett från en betydligt lägre nivå. Trenden pekar dock tydligt på att Halland blir allt mer integrerat i Göteborgs arbetsmarknad, framförallt Kungsbacka och Varbergs kommuner.

⁵ GMP innefattar Göteborgs, Mölndals och Partilles kommuner och motsvarar i stora drag utsträckningen av Göteborgs som ort, det vill säga den sammanhängande tätorten.

Arbetspendling mellan tätorter

På tätortsnivå kan pendlingen sammanfattas utifrån fyra övergripande kännetecken. Kommunhuvudorterna har en stark inpendling från övriga delar av kommunerna, samt från angränsande kommunhuvudorter. I Kungsbacka, Laholms och i viss mån Hyltes kommun finns det även större pendlingsflöden från övriga tätorter till angränsande kommuner. För Kungsbackas del handlar det om pendling till Göteborg/Mölndal från kommunens alla hörn och från Laholm och Hylte pendlar

många till Halmstad. Ett omfattande pendlingsutbyte med Göteborg finns hela vägen ner till Halmstad. Ullared sticker ut som en mindre ort som betydligt fler pendlar till än ifrån.

Arbetspendling inom tätorter

I framförallt de fyra största orterna i Halland; Halmstad, Varberg, Kungsbacka och Falkenberg är pendlingen omfattande inom orterna. Inom Halmstad är det över 20 000 personer som arbetspendlar. Samtidigt är avstånden kortare, vilket innebär att det inte bara är bilen som konkurrerar med kollektivtrafiken på dessa platser.

Antal arbetspendlare inom de halländska kommunhuvudorterna (2016)	
Halmstad	23 052
Varberg	9 110
Falkenberg	6 276
Kungsbacka	4 051
Laholm	1 227
Hyltebruk	795

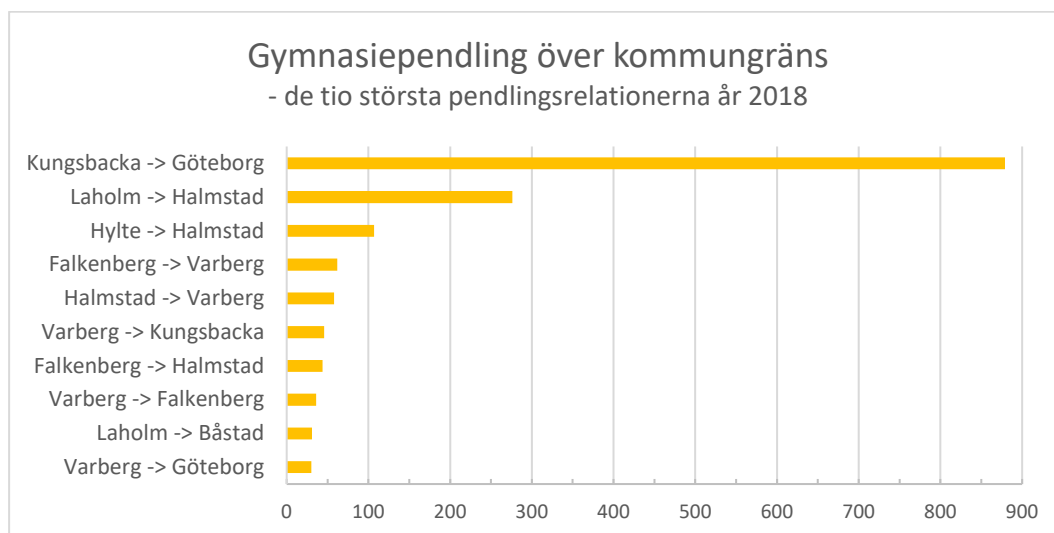
Gymnasie- och studiependling

Unga i allmänhet och studenter i synnerhet är några av de grupper i samhället som reser mest kollektivt. Därför är det särskilt intressant att titta på vilka målpunkter och resmönster som gymnasie- och högskolestudenter har.

Gymnasiependling

I Halland går år 2018⁶ de flesta gymnasieeleverna på ett gymnasium i sin hemkommun och alla kommuner utom Hylte har ett eget gymnasium. I Halmstad, Varberg och Falkenberg går över 90 procent av eleverna på ett gymnasium i sin hemkommun. Av de drygt 100 eleverna som är bosatta i Hylte kommun läser nästintill alla på gymnasiet i Halmstad. Halmstad har därtill ett ännu större inflöde på knappt 300 elever ifrån Laholms kommun söderifrån.

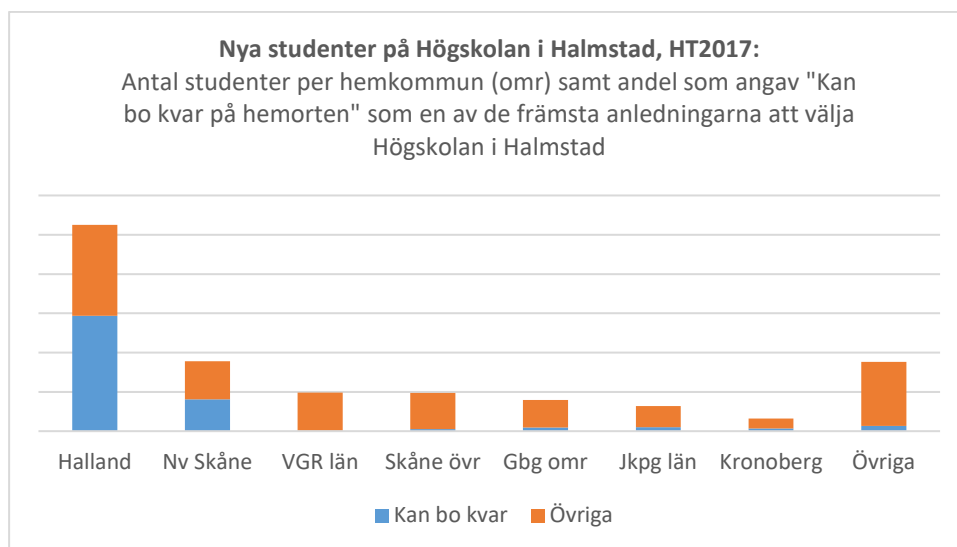
Den klart största mellankommunala gymnasiependlingen är däremot i den norra länsändan från Kungsbacka till Göteborg, bestående av knappt 900 elever. Utöver nämnda relationer tillkommer ytterligare cirka 400 elever som pendlar längs kusten, mellan Göteborg i norr och Helsingborg i söder, samt ett fåtal elever i andra närliggande kommuner, t.ex. Marks kommun och Gislaved.

⁶ Underlag från Hallands kommuner, augusti 2018.

Studering på Högskolan i Halmstad och Campus Varberg

Högskolan i Halmstad attraherar studenter från i första hand Halland och grannlänen, särskilt Västkusten mellan Göteborg och Helsingborg⁷. Var fjärde student som började på Högskolan i Halmstad hösten 2017 var bosatt i Halmstads kommun sedan tidigare. Totalt är det drygt 10 000 som studerar på högskolan, var av 5 000 är heltidsstudenter. Mellan 2014 och 2017 har andelen studenter från västra Skåne, särskilt Helsingborg, ökat markant. Samtidigt finns det en tendens att studenterna från Stor-Göteborg har minskat i andel. Var tredje student anger "kan bo kvar på hemorten" och en av fem anger "goda pendlingsmöjligheter" som en av de främsta anledningarna till att välja Högskolan i Halmstad. De allra flesta av dessa bor i Halland samt i viss utsträckning i nordvästra Skåne. Goda pendlingsmöjligheter och de tidsmässiga avstånden till hemorten är avgörande faktorer för många studenter som har valt att studera på Högskolan i Halmstad.

De allra flesta som studerar i Halmstad eller Varberg är skrivna i studieorten och många bor i de olika studentområdena, ofta nära inpå högskolornas lokaler. Därutöver bor många i omkringliggande orter och kranskommuner. Ytterligare en stor grupp pendlar utmed kusten till studierna, medan det är ytterst få som är bosatta längre inåt landet och läser i Halmstad eller Varberg.

1 250 personer studerar på Campus Varberg. Studentkåren uppskattar att cirka hälften av studenterna bor i staden och hälften pendlar in⁸.

⁷ Rekryteringenkäten 2014 samt 2017, Högskolan i Halmstad.

⁸ Intervju med WEST, Varbergs studentkår, augusti 2018.

Pendling till Chalmers och Göteborgs universitet från Halland

Närheten till Göteborg innebär att det sker ett utbyte av studenter där vissa pendlar söderut för studier i Varberg och Halmstad samtidigt som en stor grupp pendlar norrut till Göteborg från Halland. De hallänningar som studerar på något av Göteborgs två största lärosäten, Chalmers och Göteborgs universitet, bor framförallt i stationsorterna på Väst kustbanan. I Kungsbacka kommun är studenterna i högre utsträckning spridda över kommunens olika delar, inte endast i stationsorterna.

Analys

Sett från de flesta perspektiv så är kuststråket dominant i Halland. De flesta hallänningarna bor där, de flesta arbetsställen finns där och som en följd av de första två konstaterandena så är även resbehoven som störst där.

Göteborg tillsammans med Hallands fyra största orter Halmstad, Varberg, Kungsbacka och Falkenberg är de stora målpunkterna för länets befolkning, dit många behöver ta sig till arbete och studier. Laholm, Hyltebruk och Ullared är ytterligare tre viktiga målpunkter inom länet. Pendlingsutbytet med nordvästra Skåne och framförallt Helsingborg ökar och sannolikt kommer södra Halland de kommande åren att integreras allt mer med nordvästra Skåne.

Halland är i hög grad ett flerkärnt län med flera tillväxtmotorer såväl inom som utanför länets gränser. Den kommunöverskridande pendlingen ökar successivt. Det är många som drar nytta av de möjligheter som de goda kommunikationerna erbjuder. Allt fler väljer att resa längre till arbete och studier.

Samtidigt är det många hallänningar som rör sig i en mindre geografi, främst i eller in och ut från de fyra största orterna längs med kusten. Nya bostäder byggs och befolkningen växer i hög grad i anslutning till befintliga befolkningskoncentrationer och lite förenklat går det att konstatera att ju större ort, desto större befolknings-tillväxt. Resbehoven inom och in och ut från de största orterna kommer att växa.

Allt tyder på att dagens strukturer kommer att förstärkas ytterligare framöver. Halland har haft en stark befolkningsutveckling under många år och prognoserna pekar på fortsatt tillväxt. Tillväxten av både bostäder och arbetsplatser sker i hög utsträckning i anslutning till kommunhuvudorterna. Att dagens strukturer förstärks innebär att resbehoven kommer att växa som mest där de är som störst redan idag.

